

ПІДТВЕРДЖЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ АДВОКАТА, ЯКИЙ НАДАЄ БЕЗОПЛАТНУ ВТОРИННУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Оксана Василя,

юрист, директор Київського міського центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Із набранням чинності Законом України від 02.06.11 р. № 3460-VI «Про безоплатну правову допомогу»¹ та новим Кримінальним процесуальним кодексом України² змінився правовий статус захисника, порядок його залучення у кримінальне провадження та підтвердження його повноважень. На практиці виникає чимало запитань щодо того, яким чином має бути підтверджений статус захисника, який надає безоплатну вторинну правову допомогу.

Згідно з ч. 2 ст. 45 КПК захисниками в кримінальному провадженні є адвокати, відомості про яких внесено до Єдиного реєстру адвокатів України та які мають відповідне свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю.

Залучення адвокатів для надання правової допомоги затриманим особам та у кримінальне провадження згідно з рішеннями слідчих, прокурорів, слідчих суддів та суду для здійснення захисту за призначенням з 01.01.13 р. здійснюється через мережу центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Відповідно до ст. 15 Закону № 3460 такі адвокати обов'язково мають перебувати в Реєстрі адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, або в Реєстрі адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору.

Захисник може користуватися процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, з моменту надання адвокатом документів, передбачених законом, слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду (ч. 4 ст. 46 КПК). Документи, які підтверджують повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні, визначені ст. 50 КПК. До таких КПК відносить свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю; ордер, договір із захисником або доручення

органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Залежно від механізму та підстав залучення захисника ці документи відрізняються між собою та виконують різні функції.

Насамперед, захисник може у будь-який момент бути залученим самим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами на прохання чи за згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні (ст. 48 КПК).

У такому разі між підозрюваним (обвинуваченим) та захисником укладається договір про надання правової допомоги за певну винагороду, що сплачується самим підозрюваним (обвинуваченим) або особою, яка запросила захисника для захисту прав підозрюваного (обвинуваченого) за його клопотанням або за його наступною згодою.

Повноваження такого захисника підтверджуються свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю, а також договором про надання правової допомоги або ордером.

Згідно з новим КПК одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п'яти захисників одного обвинуваченого (ч. 3 ст. 46 КПК). Але обрати собі кілька захисників одночасно підозрюваний (обвинувачений) може лише у випадку, коли він оплачує послуги

¹ Далі за текстом — Закон № 3460.

² Далі за текстом — КПК.

захисників з власної (або дружньої) кишені. Оплата послуг одразу кількох захисників за рахунок бюджетних коштів, тобто при наданні безоплатної вторинної допомоги не передбачена. Крім того, повноваження адвоката, призначеного центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги припиняються, якщо підозрюваний (обвинувачений) уклав договір про надання правової допомоги з іншим захисником.

Залучення захисника у кримінальне провадження за рахунок державних коштів для здійснення захисту за призначенням має дещо інший порядок та передбачає наявність відповідного рішення слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду, коли особа за відсутності коштів чи з інших об'єктивних причин не може залучити захисника самостійно, або якщо участь захисника у кримінальному провадженні є обов'язковою (провадження щодо неповнолітніх осіб, осіб з психічними чи фізичними вадами, осіб, які не володіють мовою судочинства та інші категорії, визначені ст. 49 та 52 КПК).

У таких випадках захисники залучаються через мережу центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, які сьогодні діють в АР Крим, областях, мм. Києві та Севастополі³.

Крім того, захисники призначаються Центрами кожній затриманій особі та особі, щодо якої як запобіжний

захід обрано тримання під вартою, для здійснення її захисту на підставі повідомлення про затримання такої особи правоохоронними органами.

В обох випадках документом, що підтверджує повноваження захисника у кримінальному провадженні разом із свідоцтвом на право зайняття адвокатською діяльністю, є доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або ордер, виписаний адвокатом (адвокатським об'єднанням) на його підставі.

Залежно від підстави залучення захисника **існує чотири види доручень центру**.

Якщо йдеться про затриману особу, — це **доручення для здійснення захисту** особи, затриманої за підозрою у вчиненні злочину або **доручення для представництва інтересів особи**, до якої застосовано адміністративне затримання або адміністративний арешт.

Основна мета залучення адвоката для захисту особи з моменту її затримання — забезпечення її права на захист, коли вона перебуває в складному емоційному стані, а також забезпечення участі захисника при першому допиті затриманої особи, проведенні відповідних процесуальних дій та за необхідності захисту її прав під час обрання міри запобіжного заходу включно з апеляційним оскарженням відповідного судового рішення у разі потреби.

ВАЖЛИВО

При наданні безоплатної вторинної правової допомоги особам, яких затримано за підозрою у вчиненні злочину та/або до яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою, термін дії доручення для підтвердження повноважень захисника закінчується не раніше закінчення апеляційного розгляду скарги на ухвалу слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або домашнього арешту.

При цьому фактичний час роботи адвоката з надання безоплатної вторинної правової допомоги не може перевищувати 72 годин з моменту затримання особи, якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї такої особи не нижчий суми прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до Закону України від 15.07.99 р. № 966-XIV «Про прожитковий мінімум» для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, вона не є інвалідом, який отримує пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі менше двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб, дитиною-сиротою, дитиною, позбавленою батьківського піклування, безпритульною дитиною або дитиною, яка може стати або стала жертвою насильства у сім'ї.

В обох випадках з метою оперативного залучення адвоката до затриманого у максимально стислі терміни Порядком інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання

осіб, затвердженим постановою КМУ від 28.12.11 р. № 1363, передбачено, що доручення для підтвердження його повноважень надсилається безпосередньо до суб'єкта подання інформації про затриману особу.

³ Далі за текстом — Центр (Центри).

Натомість спеціалісти Центру повідомляють призначеному адвокату реквізити доручення, на підставі яких адвокат виписує ордер, із яким і прибуває до затриманої особи.

Тут слід звернути увагу, що згідно з Положенням про ордер адвоката та порядок ведення реєстру ордерів, затвердженого рішенням Ради адвокатів України від 17.12.12 р. № 36 ордер, серед інших, обов'язково містить такі реквізити: посилання на договір про надання правової допомоги або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, їх номер (**у випадку наявності**) та дату цього документа.

Тобто адвокат, який залучається для надання безоплатної вторинної правової допомоги, зазначає в ордері номер доручення, дату його видання та найменування відповідного Центру.

Після завершення строку дії доручення для здійснення захисту від обвинувачення особи, затриманої за підозрою у вчиненні злочину, надалі такій особі може бути залучено захисника за призначенням на підставі постанови (ухвали) прокурора, слідчого, слідчого судді

чи суду, за її клопотанням, якщо вона через відсутність коштів або з інших об'єктивних причин не може залучити захисника самостійно. При цьому матеріальний стан заявника такого клопотання не перевіряється.

Крім того, прокурор, слідчий, слідчий суддя або суд зобов'язані залучити захисника у випадках, коли його участь є обов'язковою відповідно до ст. 52 КПК, а також можуть це зробити, якщо вони вважають, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний (обвинувачений) не залучив його.

У таких *випадках* Центр на підставі постанови прокурора чи слідчого або ухвали слідчого судді чи суду видає **доручення для здійснення захисту за призначенням**. Воно передбачає участь залученого адвоката на всіх стадіях кримінального провадження, зокрема досудовому слідстві, розгляді справи в суді, апеляційному та касаційному оскарженні, а також повторному розгляді. Тобто доручення діє, поки особа не використає всі засоби національного захисту, у тому числі право на оскарження або захисник виконає всі зобов'язання за відповідним дорученням Центру (п. 4 ч. 1 ст. 23 та ч. 4 ст. 23 Закону № 3460).

ВАЖЛИВО

Незалежно від суб'єкта винесення постанови (постановлення ухвали) та стадії кримінального провадження, на якій було залучено захисника, термін дії доручення для підтвердження повноважень захисника у такому разі, а також у разі коли безоплатна вторинна правова допомога надається особі, середньомісячний сукупний дохід сім'ї якої нижчий від суми прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до Закону про прожитковий мінімум для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, яка є інвалідом, і отримує пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі менше двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб, дитиною-сиротою, дитиною, позбавленою батьківського піклування, безпритульною дитиною або дитиною, яка може стати або стала жертвою насильства у сім'ї, затриманій за підозрою у вчиненні злочину та/або до якої як запобіжний захід обрано тримання під вартою, — закінчується не раніше закриття кримінального провадження, закінчення судового провадження з перегляду судових рішень, заміни адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу, або припинення її надання. При цьому повноваження адвоката, якого було призначено для здійснення захисту за призначенням на попередній стадії кримінального провадження, за необхідності можуть підтверджуватися на наступних стадіях кримінального провадження ордером, виданим на підставі доручення Центру.

У цьому зв'язку слід звернути увагу на хибну, на думку автора, практику деяких судів, які під час підготовчого судового засідання не досліджують, чи не призначено такій особі захисника Центром раніше, а тому постановляють ухвалу про залучення захисника за призначенням у той час, коли у цьому кримінальному провадженні вже є повноважний захисник, раніше призначений Центром. Через такі помилки захисник, який представляв інтереси особи на попередніх стадіях кримінального провадження, не повідомляється про підготовче засідання та може дізнатися про нього тільки випадково. В описаних ситуаціях порушується право обвинуваченої особи на захист, оскільки відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 314 КПК саме під час підготовчого засідання учасники судового провадження мають право заявити клопотання про здійснення судового виклику певних осіб до суду для допиту, здійснити витребування речей чи документів тощо.

Четвертий вид доручення Центру має разовий характер та забезпечує залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії згідно зі ст. 53 КПК за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду.

Це відбувається виключно у невідкладних випадках, коли є потреба у проведенні невідкладної процесуальної дії за участю захисника, а завчасно повідомлений захисник не може прийти для участі у проведенні процесуальної дії чи забезпечити участь іншого захисника, або якщо підозрюваний, обвинувачений виявив бажання, але ще не встиг залучити захисника або прибуття обраного захисника неможливе.

Відповідно до ч. 5 ст. 53 КПК здійснення захисту під час проведення окремої процесуальної дії не покладає на захисника обов'язку надалі здійснювати захист протягом усього кримінального провадження або на окремій його стадії.

У всіх чотирьох наведених випадках адвокати залучаються Центром у порядку розподілу справ між ними. Згідно з ч. 1 ст. 48 КПК слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.

Слід звернути увагу на те, що кожне доручення Центру може бути скасовано до закінчення строків його виконання.

Зокрема, припинити надання безоплатної правової допо-

моги та скасувати доручення Центру повинні, якщо з'ясується, що особа користується захистом іншого захисника (захисників) у справі, за якою їй призначено захисника за державні кошти (ст. 23 Закону № 3460), а також у разі заміни адвоката з підстав, передбачених ст. 24 цього Закону: хвороби адвоката; неналежного виконання адвокатом своїх зобов'язань за умовами договору; недотримання ним порядку надання безоплатної вторинної правової допомоги; виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, чи Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору.

Тут слід відзначити важливість вчасного інформування адвокатами Центрів про наявність вищезазначених фактів згідно з п. 7 ч. 1 ст. 25 Закону № 3460, хоч це і передбачено як право, а не як обов'язок адвоката.

Також надання безоплатної правової допомоги припиняється, якщо особа використала всі засоби національного захисту в кримінальному провадженні.

Припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги відповідно до ст. 23 Закону № 3460, заміна адвоката відповідно до ст. 24 Закону № 3460 оформлюється наказом Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги із зазначенням підстави для прийняття такого рішення, дати і часу скасування відповідного доручення.

видавничий будинок

ФАКТОР

Книги, які обирають професіонали!

Судова медицина

Книгу підготовлено з урахуванням сучасних науково-практичних досягнень судової медицини. У частині I розглядаються питання організації судово-медичної служби, загальної та часткової травматології. Частину II присвячено різновидам судово-медичної експертизи. Для слухачів вищих навчальних закладів МВС України, судово-медичних експертів, слідчих, суддів, адвокатів.

✓ Рос. мовою, 1296 с., ф. В5, тверда палітурка

Запитуйте у книжкових магазинах вашого міста

Книга-поштою:

тел.: (057) 717-52-71, 61052 м. Харків, а/с 18
717-51-15, 717-51-42 postbook@factor.ua

Інтернет-магазин:

market.factor.ua

Придбати книгу у вашому місті:

тел.: (057) 719-49-45